

ආසීන් දකිනවාද? සිතීන් දකිනවාද?

වක්කලී සූත්‍රය
සක්කායදිට්ඨිප්පභාහසූත්‍රය

ආචාර්ය පූජනීය
මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ

(ධර්ම දානය පිණිසයි.)

පුණ්‍යානුමෝදනාව

- ★ අභාවප්‍රාප්ත ධර්මප්‍රිය සෙනෙවිරත්න පියාණන් වහන්සේට ඉක්මන් හවයකදී ම චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මාවබෝධය වේවා !
- ★ ආදරණීය ලීලා අමරකෝන් මෑණියන් වහන්සේට කායික මානසික සුවයත් උතුම් ධර්මාවබෝධයත් වේවා !
- ★ ගෞරවණීය මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ ඇතුළු සියලු ස්වාමීන් වහන්සේලාට උතුම් චතුරාර්යසත්‍ය ධර්මාවබෝධය පිණිස කායික මානසික සුවය සැලසේවා !
- ★ ඔබ අප සියලු දෙනාට උතුම් ධර්මාවබෝධය පිණිසම මඟ සැලසේවා!

චතුරිකා දියණිය සහ
සුපුන් පුතණුවන්

2013 ඔක්තෝම්බර් මස 18 වන දින

“ප්‍රඥා ප්‍රභා”
සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුන
පන්තිපිටිය පාර,
බත්තරමුල්ල.

මුද්‍රණය
පියසිරි මුද්‍රණාලය සහ සමාගම
අංක 469, අතුරුගිරිය පාර, මාලබේ.
ෆොන් : 011-2561551

වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ ගැන ඔබ අසා තිබෙනවා. අපේ සිතේ ඇලීම්, ගැටීම්, මූලාව දුරුකරන හිත සමාධියට ලංකරන, ඒවගේම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය ඔස්සේ නාම රූප ධර්මයන් මෙනෙහි කර, පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයන් බැහැර කරන මාර්ගයට අපේ සිත යොමු කිරීමට, මේ වක්කලී සූත්‍ර දේශනාව මහත්සේ උපකාර වෙනවා. ඔබත්, භාවනාවක් මෙන් එය ඉතා හොඳින් මෙනෙහි කරන්න.

වක්කලී සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

අලං වක්කලී කිං තෙ ඉමිනා
සුඛිකායෙන දිට්ඨන?
යො බො වක්කලී, ධම්මං පස්සති, සො මං පස්සති
යො මං පස්සති, සො ධම්මං පස්සති.
ධම්මං හි වක්කලී පස්සන්තො මං පස්සති.
මං පස්සන්තො ධම්මං පස්සති.
තං කිං මඤ්ඤසි වක්කලී, රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වා?
'අනිච්චං භන්තො' ති.

කාරුණික වූ පින්වතුනි,

පින්වත් ඔබ සියලු දෙනාටම උතුම් ධර්මාවබෝධය පිණිසම වේවා'යි පළමුකොට අධිෂ්ඨාන කරනවා. අද දවසේ මේ පැහැදිලි කිරීම, සුතමය ඥාණය ඔස්සේ භාවනාවේ කොටසක් ලෙසත්, පරමාර්ථ ධර්මය අවබෝධය පිණිස උපකාරී වන බවත් කල්පනා කරන්න. අද දේශනා කිරීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ සංයුක්ත නිකායේ බණ්ඩක සංයුක්තයේ, ඵෙර වග්ගයේ සඳහන් වක්කලී සූත්‍ර දේශනාවයි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ රජගහ නුවර වේච්චනාරාමයේ වැඩ වසන කාලයේ, කුඹලුන් මැටි බඳුන් සාදන කුඹල් හලෙහි (කුඹල් කම්හලෙහි) වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩ වාසය කරනවා.

වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ ආබාධ සහිත ගිලන් බවට පත්වුණා. උන්වහන්සේට ශාරීරික වේදනාවන්, දුක් වේදනාවන් බහුල වුණා. තම උපස්ථායකයන්ට කථා කළ වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ මෙසේ සඳහන් කරනවා.

“ආයුෂ්මතුන්ලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට වඩින්න. මා විසින් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ දෙපා සගලම වන්දනා කරන බව කියමින්, මා වෙනුවෙන්, ඔබ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වන්දනා කරන්න. වක්කලී ආයුෂ්මතුන්, දුක් වේදනා සහිත ආබාධයන්ගෙන් ගිලන්ව සිටින බව, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දන්වන්න. එසේ දන්වා මා කෙරෙහි කරුණාවෙන් අනුකම්පා කොට, මා වෙතට වැඩම කොට වදාරණ සේක්වා'යි පවසන්න.”

මේ උපස්ථායකයන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතට වැඩම කළා. පින්වතුනේ, මේ බුද්ධ ශාසනයෙහි විශේෂිත වූ උපස්ථායක පිරිසක් නැහැ. නමුත් යම් හිඤ්ඤාවක් හෝ හිඤ්ඤාණියක් ගිලන් වූ කල්හි එහි සිටින සද්ධි විහාරිකයන් (එකට වාසය කරන පිරිස) හෝ අනෙකුත් සිසුන් (ශිෂ්‍යයන්) හෝ උපස්ථාන කරනවා. ආචාර්ය උපාධ්‍යයන් වහන්සේලා ගිලන් වූ විට ශිෂ්‍යයන් විසින් උපස්ථාන කළ

යුතුයි. එමෙන්ම ශිෂ්‍යයෙකු ගිලන් වූ විට, උපස්ථානයට වෙනත් කිසිවකු නැතිනම්, ආචාර්ය උපාධ්‍යායයන් වහන්සේලා පවා උපස්ථාන කළ යුතු වෙනවා. එයයි මේ බුද්ධ ශාසනයේ පිළිවෙත් මාර්ගය වන්නේ.

ඒ අනුව මේ උපස්ථානයකයන් වහන්සේලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට වැඩම කර, වන්දනා කරමින්,

‘භාග්‍යවතුන් වහන්ස, වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ ආබාධ සහිතව, බොහොම ගිලන්වී සිටිනවා. වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ සඳහන් කළා, උන්වහන්සේ නමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පා සගළ වන්දනා කරන්න. එමෙන්ම නැගිටීමට පවා බැරිව එක තැනක වැඩ සිටින වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ වෙතට, අනුකම්පා කොට වඩිනසේක්වා’යි දන්වන ලෙසත් වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ සඳහන් කළා යනුවෙන් පවසා සිටියා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ ආරාධනාව තුෂ්ණිමිභූතව ඉවසුවා. (නිශ්ශබ්දව එම ආරාධනාව පිළිගත්තා.) කුඹලේභලෙහි වැඩ සිටින වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ වෙතට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩම කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වඩිනවා දුටු වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ සයනයෙන් නැගිටින්න උත්සාහ කළා. නමුත් නැගිටින්න අපහසු වුණා. බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා ‘වක්කලී, කමක් නැහැ. ඔබ ගිලන් වෙලා. ඔබට නැගිටගන්න අපහසුයි. මේ පනවා තිබෙන ආසනයකින් මම වැඩහිඳින්නම්.’

අපේ ජීවිතවලත් මෙවැනි අවස්ථා අපට මතකයට නැගෙනවා. අපේ ජීවිතවලත් මෙවැනි අත්දැකීම් කොපමණ තිබෙනවද? අපේ දෙමව්පියෝ, වැඩිහිටියෝ, ආච්චි, සීයලා, සොහොයුරු - සොහොයුරියෝ, ස්වාමී - භාර්යා, දරුවන් ආදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන විට ගිලන් වූ අවස්ථාවක් හොඳටම තේරුම් ගැනීමට පුළුවන්.

වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ වඩිනවා දැක

නැගිටින්නට උත්සාහ කළා. නමුත් නැගිටගන්න බැරිබව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තේරුම් ගත්තා.

‘කමක් නැහැ වක්කලී, මම මෙහෙම වැඩ සිටින්නම්. ඔබ ඔහොම වැඩ ඉන්න.’

ජීවිතයේ සැබෑ ස්වභාවය, යථාර්ථය දැන් අපට පෙනෙනවා. ගිලන් බව, අප ඕනෑම කෙනෙකුට, ජීවිතයේ ඕනෑම අවධියකදී උරුම වෙන්නට පුළුවන්. ගිලන් වූ විට අපි කොයිතරම් අසරණද? අපේ කය, ඉන්ද්‍රියයන් අප කැමති විදියට නොපවත්නා නිසා අප කැමති දෙයක් කිරීමට බැහැ. නාම - රූප යනු දෙකක් බව දැන් පැහැදිලියි නේද? නාමය (සිත) හිතීන් උත්සාහ කළා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ගෞරව කිරීම සඳහා නැගිටින්නට. නමුත් රූපය (කය) හිත නොවෙයි. එනිසා නැගිටගන්නට බැරිවුණා.

සරල වූවත් මෙහිදී ගැඹුරින් සිතන්න. මේ කය (ශරීරය) මගේ යනුවෙන් අපි හිතන්නේ. එයට කන්න දෙන්න, බොන්න දෙන්න, නාවන්න, සරසන්න, නිදි කරන්න ඕන. සියලුම දේ මගේ යයි සිතුවත් මගේ නොවන බව පැහැදිලියි නේද? වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේගේ සිතට ඕනෑකම තිබුණත්, කයට නැගිටගන්න බැරිවුණා. සම්මුතියට ‘මම’ කියා පැවැත්වූවත් මේ කය තමන්ට වුවමනා ආකාරයට නොපවත්නා බව තමන්ගේ වසඟයේ නොපවතින බව දැන් පැහැදිලියි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ආසනයේ වැඩ සිට ප්‍රශ්න කරනවා. ‘වක්කලී ඔබේ වේදනා ඉවසන්නට බැරිද? දරාගන්නට බැරිද? ඒ දුක් වේදනා වැඩිවෙගෙන එනවද? අඩුවීමක් පෙනෙන්නට නැද්ද?’ යනුවෙන්.

‘න මේ භෞත බමනියං, න යාපනියං, බාලේහා මේ දුක්ඛා වේදනා අහික්කමනි නො පටික්කමනි අහික්කමොසානං පඤ්ඤායති. නො පටික්කමොති.’

වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට එසේ පිළිතුරු දෙනවා. හරියට තාත්තා කෙනෙක්, අප්පච්චි කෙනෙක් ළඟට ආවා වගේ. තම කයේ ගිලන්බව නිසා, ඇතිවූ වේදනාව දරා ගැනීමට අපහසු වූ බැවින් මේ බුදු පුතණුවන් වහන්සේ සදහන් කරන අදහසයි, 'න මේ භණ්ණ ඛමනීයං.....' යනුවෙන් සදහන් වන්නේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට ඉවසනාගන්න බැහැ. දරාගන්න බැහැ. මේ දුක් වේදනා වැඩිවේගන එනවා. අඩුවීමක් ජේන්නට නැහැ. වැඩිවීමක් පෙනෙනවා විනා අඩුවීමක් ජේන්න නැහැ.

බලන්න, මේ අදහස් පෙළ අප පවසන දෙයක් වගෙයි.

"මට දරාගන්න හරිම අමාරුයි. ඉවසන්න අමාරුයි. වේදනාව වැඩිවෙනවා මිස අඩුවීමක් නම් දැනෙන්නෙ නැහැ."

බලන්න, මිනිස් සිතක සැබෑ ස්වභාවයම නොවේද මේ දැකින්නට තිබෙන්නේ? මේ ඇහෙන්නේ?

ඔබ දන් මේ අවබෝධය ඔස්සේ සිත සකස් කර ගන්නට (හදා ගන්න) අවශ්‍යයි. ඒ අදහස මතු කරමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කරනවා.

'කච්චි තෙ වක්කලී, න කිඤ්චි කුක්කුච්චං න කුක්කුච්චං න කොඨි විජ්ජපිසාරොති ?

තග්ඝ මෙ හන්තෙ, අනප්පකං කුක්කුච්චං අනප්පකො විජ්ජපිසාරොති.'

"ඔබට ඔබ ගැන යම් සැකයක්, කුකුසක්, විපිළිසරබවක් තිබෙනවාද?"

"භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට කුකුස බොහෝයි. පසුතැවිලි බොහෝයි."

'කච්චි පන තං වක්කලී, අත්තා සීලතො න උපවදනීති? න ඛො මං හන්තේ, අත්තා සීලතො උපවදනීති'

ඔබ ඔබටම ශීලයෙන් උපවාද (දෝෂාරෝපණය) නොකෙරේද?

" භාග්‍යවතුන් වහන්ස, තෙමේ මට ශීලයෙන් උපවාද නොකෙරේ."

මේ සංසාර ගමනේ අපේ ඉපදීමක් සමඟ හව පව්වයා ජාති, ජාති පව්වයා ජරා මරණං, සොක, පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස.... මේවා උරුමයි.

හවයේ සිටිනවා නම් ඉපදීම උරුමයි. ඉපදුණා නම් මහළුවීම, මරණය, ශෝකය, වැලපීම, දුක් දොම්නස් ආදියට මුහුණ දෙන්න වෙනවා. එසේනම් මේ ධර්මාවබෝධය ලත් අපි අපේ පැවැත්ම ගැන සිතා සැනසෙන්නට ඕන. ඇතැම්විට ඒ සැනසීමට බාධාවක් එනම් මම කළ දේ නිවැරදිද? වැරදිද? මම ඒ කළේ පවක්ද? පිනක්ද? හොඳ දෙයක්ද? නරක දෙයක්ද? ආදී ලෙස සිතේ සැකයක්, කුකුසක්, විපිළිසර බවක් (දෙගිඩියාවක්) තිබෙන්නට පුළුවනි.

ඊළඟට ඒ සැකය, කුකුස, විපිළිසර බව ඇතිවෙන්නට හේතුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කළා.

"ඔබ ශීලයෙන් දෝෂාරෝපණය කර ගන්නවාද?"

මෙතනත් අපි අවබෝධ කරගත යුතු තැනක්. තමාගේ සීලය කෙරෙහි තමාට සැකයක් තිබෙනවාද නැද්ද කියා දන්නේ තමාගේ සිතයි. වෙන කිසිවකු නොවෙයි. අග්‍රැතවත් පෘථග්ජන ලෝකයා දැකින්නේ ඒ අය අල්ලා ගෙන තිබෙන දෘෂ්ටිත් සමඟයි. ඒ අයගේ සිතේ ඇලීම් (රාගය) ගැටීම් (ද්වේෂය) මෝහය (මූලාව) තිබේ නම් ඒ අනුවයි පෙනෙන්නේ.

කරණීය මෙන්ම සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා 'න ව බුද්දං සමාවරෙ කිඤ්චි යෙන විඤ්ඤ පරෙ උපවදෙය්‍යං'

නුවණ ඇති අය විසින් යම් දෙයක් වැරදි කියා කියනවා නම් එයින් බැහැර වන්නේ ද නුවණ ඇත්තායි.

අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය මෙනෙහි කරමින්, රාග, දෝෂ, මෝහ බැහැර කරන්නට උත්සාහ කරන අපකුසල (අර්ථය, අභිවාද්ධිය දකින, කුසල් මාර්ගයට ළං වන, නිවන අරමුණු කරගෙන කටයුතු කරන) එනම් පරමාර්ථ ධර්මය දකින පුද්ගලයා හඳුන්වන්නේද 'විඤ්ඤ' යනුවෙන්. ඒ විඤ්ඤ (නුවණැත්තා) විසින් යමක් වරදක් යයි කියනවා නම් එයින් බැහැරවන්න.

දැන් මෙහි සඳහන් කළේ 'අත්තා සීලතො න උපවදනීති'

තමා තමාට සීලයෙන් දෝෂාරෝපණය නොකරගන්නවාද?

'න ඛො මං හනො අත්තා සීලතො උපවදනීති'

ස්වාමීනි, මගේ සීලය කෙරෙහි මට දෝෂාරෝපණය කිරීමක් (උපවාද කරගැනීමක්) නැහැ. මෙය කෙතරම් බලවත් වූ ආධ්‍යාත්මික ශක්තියක්ද? තමා තමාට සීලයෙන් දෝෂාරෝපණය කරගන්නේ නැහැ. තමා දන්නවා තමා නිවැරදි බව.

යම්විටෙක අතීතයේ අග්‍රාතවත් පෘථග්ජන කෙනෙකුගේ සීලය කැඩෙන්නට ඇති. නමුත් නැවත සීලය සමාදන් වී ආරක්ෂා කරගෙන ගියා. යම්විටෙක නැවත කැඩෙන්නට ඇති. නැවතත් සීලය සමාදන්වී ආරක්ෂා කරගන්නට ඇති. මේ මොහොත වන විට, 'මම දැන් කාලයක් පුරා සීලය ආරක්ෂා කරගෙන ඉන්නේ.' යයි යම් කෙනෙකුට සිතා, සැනසෙන්නට පුළුවනි නම් එවිට තමාට දොස් කියාගන්නේ නැහැ. (උපවාද කරගන්නේ නැහැ.)

මෙසේ 'මගේ සීලය කෙරෙහි මට සැකයක්, කුකුසක්, විපිළිසරබවක් නැතැ'යි වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ සඳහන් කළා.

'එසේනම් කුමක් නිසා ඔබ, කුකුසක්, සිත් නැවුලක් ඇතිකර ගන්නවාද?'

'ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට හැකි හැම අවස්ථාවකම, ඔබ වහන්සේ වෙතට වැඩමකර, ඔබ වහන්සේ දෙස බලාගෙන සිටින්නට, දකින්නට මට කැමැත්තක් තිබෙනවා. නමුත් මේ ගිලන් වූ කය නිසා, දුක් වේදනා නිසා මට මේ කය එයට ඉඩ දෙන්නේ නැහැ. ශරීරයේ බල මාත්‍රයක්වත් නැහැ.'

මේ අවස්ථාවේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ විමසනවා. (මා මූලින් සඳහන් කළ පාලි පාඨය)

'අලං වක්කලී කිං තෙ ඉමිනා පුති කායෙන දිට්ඨේන ...'

වක්කලී, සැරව වලින්, අපවිත්‍ර දෙයින් පිරුණු මේ කුණු ශරීරය දෙස බලා ඉදිමෙන් ඔබට ප්‍රයෝජනයක් තිබෙනවාද?

'යො ඛො වක්කලී ධම්මං පස්සති, සො මං පස්සති'

වක්කලී යමෙක් ධර්මය දකී නම්, හෙනෙම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකියි.

'යො මං පස්සති, සො ධම්මං පස්සති.'

යම් කෙනෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකිනවා නම් හේ ධර්මය දකියි.

අනතුරුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ අයුරින් වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්ණ කළා.

‘රූපං නිව්චං වා අනිව්චා වා ති?’
‘අනිව්චං භනෙන’ ති

‘වක්කලී කියන්න මේ රූපය නිත්‍යද අනිත්‍යද?’

‘ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස රූපය අනිත්‍යයි.’

බලන්න කොතරම් කරුණාවෙන්, සිත නිවා, කය නිවා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කරනවද?

‘වක්කලී මේ කුණපයන්ගෙන් පිරුණු ශරීරය දෙස බලාගෙන සිටීමෙන් ඔබට ප්‍රයෝජනයක් තිබෙනවද? කියන්න මේ රූපය නිත්‍යද අනිත්‍යද?’

‘මට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශරීරය දෙස බලාගෙන ඉන්නයි ඕන. මට ඒ ගැනයි කුකුසක් විපිළිසරයක් තිබෙන්නේ යයි’ වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ සඳහන් කළා. එවිටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ එසේ ප්‍රශ්න කළේ?

අපේ අම්මා කෙනෙක් හෝ තාත්තා කෙනෙක්, දුවෙක්, පුතෙක් හෝ ස්වාමියා - බිරිඳ, සොහොයුරු - සොහොයුරියක් හෝ ලෙන්ගතු සමීප කෙනෙක්,

‘මට නැගිට ගන්න බැහැ. මම හොඳටම ගිලන් වෙලා. මට දුක නුඹලා දකින්නට එන්න බැරිවීම ගැනයි.’

අර අදහසමයි මේ සඳහන් කරන්නේ.

ඔබ වගේම දිරාගෙන යන, ගිලන් බවට පත්වෙන මේ ශරීරය දැකීමෙන් ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? ඔය දකින්න වුවමනාය කියන මේ ශරීරය නිත්‍යද? නැහැ අනිත්‍යයි. මේ ශරීරයක් ගිලන් වෙනවා. ලෙඩවෙනවා. ඒ අදහසමයි මේ සඳහන් කරන්නේ.

හිත රිඳවන්න හොඳ නැහැ කියා සිතා අපි සමහරවිට මට වැඩ තිබුණ නිසා එන්න බැරිවුණා කියනවා.

‘අනේ ආවා නම් කොපමණ හොඳද? මම මේ මඟ බලාගෙන සිටියේ. මොන වැඩක් තිබුණත් මා ළඟට ඇවිත් ඉන්න.’ මෙසේ කීමෙන් ඔවුන් තව තවත් බැඳෙනවා. කෙලෙස් වැඩෙනවා. පරමාර්ථ ධර්මයේ පිළිතුර එය නොවෙයි. අපි අවබෝධයෙන් යුක්තව, හිත විපිළිසර බවට පත්කර ගන්නේ නැතුව, කිසිවක් කෙරෙහි නොඇලී සිටින්නට ඕන. ඔබේ වගේම මගේ රූපයක් දිරාගෙන යනවා. එයක් අනිත්‍යයි. ඒනිසා ඇලෙන්න, බැඳෙන්න ඕන නැහැ. මේ හැම දෙයක්ම අනිත්‍යයි, යනුවෙන් පරමාර්ථ ධර්මය මයි සඳහන් කළ යුතු වන්නේ.

‘මම ඔබ දමා යන්නේ නැහැ’ කියා තවත් සමීපව, අත්දෙක අල්ලා ගෙන සිටීමෙන් ආශාව, තෘෂ්ණාව ඒ සිත් තුළ තව තවත් ඇතිවෙන්නට පටන් ගන්නවා. ධර්මානුකූලව ඒක ගැලපෙන්නේ නැහැ. ඔබ ටික වේලාවක්, සමහරවිට පැයක් දෙකක් ගත කර යන්න හදන විට, ඇස් දෙකේ කඳුළු කැට පුරවාගෙන මට ඔබේ අත අත්හරින්න බැහැ කියා හයියෙන් අල්ලාගෙන ඉඳිවී. මිනිත්තු හතරකට පහකට පමණ පසු යන්නට සුදානම් වන විට බොහොම අමාරුවෙන් අත් දෙක ඉවත්කර ගන්නේ. ලොකු තෘෂ්ණාවකින් එතන අල්ලාගන්නවා. බැඳීමක් ඇතිවෙනවා. එනිසා මේ සසර ගමන පිළිබඳව යහපත් වූ අවබෝධයක් අපට මේ සූත්‍ර දේශනාවෙන් ලබාගැනීමට පුළුවන්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කරනවා, ‘මේ රූපය නිත්‍යද අනිත්‍යද?’

‘අනිත්‍යයි ස්වාමීනි.’

‘වක්කලී යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකක්ද සැපක්ද?’

‘එය දුකක් ස්වාමීනි.’

‘වක්කලී, යමක් අනිත්‍ය නම්, දුක් සහගත නම්, එය වෙනස්වෙනවා නම් (විපරිණාම ධර්මයක් නම්) එය මගේය, මමය, මගේ (එතරම් මම, එසො හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති) ආත්මයයි දක්නට සුදුසුද?’

‘නැත ස්වාමිනි, කිසිවක් එසේ වන්නේ නැහැ.’

මේ ආකාරයට වේදනාව පිළිබඳවද ප්‍රශ්න කළා.

‘වක්කලී, වේදනාව නිත්‍යද අනිත්‍යද?’

‘අනිත්‍යයි ස්වාමිනි.’

‘යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් එය විපරිණාම ධර්මයක් නම් දිරාගෙන යන, දුකට පෙරළෙන දෙයක් නම් එය මගේ, මමය, ස්ථිර ආත්මයයි කියා ගැනීමට පුළුවන්ද?’ (දක්නට සුදුසුද?)

‘නැත ස්වාමිනි’, එය නොවේමය.

මේ අයුරින් බුදුරජාණන් වහන්සේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පඤ්චස්කන්ධයම පිළිබඳව වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න කළා.

එවිට ඒ සියල්ලටම ‘නැත ස්වාමිනි. ඒ සියල්ලම මගේ නොවේ, මම නොවෙමි, ස්ථිර ආත්මය නොවේ. කිසිවක් නැත්තේමය.’

මේ අයුරින් පිළිතුරු දෙනු ලැබුවා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ දේශනා කරති.

“තස්මාතිහ වක්කලී, ඒවං පස්සං සුතවා අරියසාවකො රූපස්මිම්පි නිබ්බන්දති, වේදනායපි නිබ්බන්දති, සඤ්ඤායපි නිබ්බන්දති,

සංඛාරෙසුපි නිබ්බන්දති, විඤ්ඤාණස්මිම්පි නිබ්බන්දති, නිබ්බන්දං විරජ්ජති. විරාගා විමුච්චති, විමුක්තස්මිං විමුක්තමිති, ඤාණං භෝති, බිණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණියං නාපරං ඉඤ්ඤායාති පජානාතීති.”

“වක්කලීය, එබැවින් මෙහිලා මෙසේ දක්නා ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා රූපයෙහිත් සංවේගයට පත්වෙයි. වේදනාවෙහිත් සංවේගයට පත්වෙයි. සංඥාවෙහිත් සංවේගයට පත්වෙයි. සංස්කාරයෙන් සංවේගයට පත්වෙයි. විඤාණයෙහිත් සංවේගයට පත්වෙයි. සංවේගයට පත්වෙන්නේ නොඇලෙයි. විරාගය හේතුවෙන් මිදෙයි. මිදුනු විට මිදිණැයි නුවණ වෙයි. ඉපදීම අවසන් විය. මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාවේ හැසිර අවසන් කරන ලදය. කළ යුතු සියල්ල කරන ලදය. රහත්ඛව පිණිස කළ යුතු අන්තිසිවක් නැතැයි දැනගනී.”

වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ ඒ පරමාර්ථ ධර්මය අවබෝධ කරගනු ලැබුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ආපසු ගිඤ්ඤුළු පව්වට වැඩම කළා. උන්වහන්සේ වැඩම කළ පසු වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ උපස්ථායකයන් වහන්සේලාට කතා කොට ‘මාව ඇදත් සමඟ මේ ඇතුළු ගෙයින් ගෙන ගොස් ඉසිගිලිය පිටුපස ගල්තලාවේ තබන්න. මම මේ ඇතුළුගම කළුරිය කරන එක හොඳ නැහැ’ යනුවෙන් සඳහන් කළා.

එදා රාත්‍රියේ පෙරයම අවසන් වී මැදියම ළං වෙන විට බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතට දේවතාවුන් දෙදෙනෙක්, ශරීරයේ ජවී වර්ණයෙන් මුළු පළාතම බබුළුවාගෙන, ඒකාලෝක කරගෙන පැමිණියා. එක දේවතාවෙක් සඳහන් කරනවා ‘වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ විමෝක්ඡ මාර්ගය පිණිස සිතමින් ඉන්නවා’ කියා. (එනම් නිවන ගැන, සසර ගමනින් අන්මිදීමේ, දුකින් නිදහස්වීමේ මාර්ගය ගැන සිතමින් ඉන්නවා යනුයි.) අනෙක් දේවතාව සඳහන් කරනවා, එපමණක් නොවෙයි ඒකාන්තයෙන්ම අර්හත් ඵල විමුක්තියෙන් (විමුක්තෝ) මිදෙන්නේය’ යනුවෙන්.

මෙය අසාගෙන සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට පසුව හික්කු සංඝයා රැය අවෑමෙන් හිමිදරියේම කැඳවා, මෙසේ වදාළා. “මහණෙනි, එන්න. නුඹලා වක්කලී හික්කු වෙතට එළඹෙන්න. එළඹ වක්කලී හික්කුවට මෙසේ කියන්න. ඊයේ රාත්‍රියේ මා වෙතට ඡවි වර්ණයෙන් පිරිපුන්ව, මේ ස්ථානය ඒකාලෝක කරමින් පැමිණි දේවතාවන් දෙදෙනෙකුගෙන් එක් අයෙක් වක්කලී තෙරුන් විමෝක්ෂ මාර්ගය පිළිබඳව සිතනවා යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළා. අනෙක් දේවතාවා ඒකාන්තයෙන්ම වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ අර්භත් ඵල විමුක්තියෙන් විමුක්තව මිදෙන්තේය යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළා. මහණෙනි, වක්කලී තෙරුන්ගේ කඵරිය කිරීම (මරණය) පාපී නොවන්නේය. වක්කලී තෙරුන්ගේ මරණය ළාමක නොවන්නේය. (සතර අපායට නොවැටෙන්නේය, නැවත සසර ගමනට හසු නොවන්නේය, පෘථග්ජන කෙනෙකු ලෙස කඵරිය කරන්නේ නැත යන අදහසයි.)” භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ පවසන බව කියන්න.

“මා භාග්‍ය වක්කලී, අපාපකං තේ මරණං භවිස්සති, අපාපිකා කාලකිරියාති.”

“වක්කලී බිය නොවන්න. නුඹගේ මරණය අලාමක වන්නේය. කාලක්‍රියාව අලාමක වන්නේය.”

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පණිවුඩය රැගෙන වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ වෙතට වැඩම කළ උන්වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ දෙය උන්වහන්සේට පැවසුවා. එවිට වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා. “මා ඇදෙන් බස්සවන්න. කෙසේ නම් මා වැනියක් උස් අසුනක හිඳ ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පණිවුඩය අසන්නද?”

අනතුරුව ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා සඳහන් කළා, ‘භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ආයුෂ්මකුන් වහන්සේට මෙසේ දන්වන්නට යයි වදාළා. ‘ඊයේ රාත්‍රියේ දෙවියන් දෙදෙනෙකු පැමිණි අතර වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ විමෝක්ෂය ගැන සිතමින් ඉන්නවා යයි එක් දේවතාවෙක්

සඳහන් කළා. ඒකාන්තයෙන්ම වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ අර්භත් ඵල විමුක්තියෙන් මිදෙනවා යයි අනෙක් දේවතාවා සඳහන් කළා. (එනම් රහත් වී සියලු කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදෙනවා යන අදහසයි.) අවසානයේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළේ වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ කඵරිය කිරීම (මරණය) ළාමක නොවන්නේය, පාපී නොවන්නේය යනුවෙනි. බිය නොවන්න කියාය.

මෙය අසන විටම වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රසාදයට පත් වී උපස්ථායකයන් වහන්සේලාට ප්‍රකාශ කරනවා “ඇවැත්නි, මාගේ වචනයෙන්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පා සඟල හිසින් වදින්න. වක්කලී හික්කුව හටගත් ආබාධ ඇත්තේ දුෂිත වූයේ දැඩිසේ ගිලන් වෙයි. පා සඟල හිසින් වදියි. මෙසේ කියයි. ‘බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ආකාරයෙන් රූපය අනිත්‍යයි. ඒ ගැන මගේ සැකයක් නැහැ. (ඉන් අදහස් වන්නේ පරමාර්ථ ධර්මයෙන්ම අවබෝධ කරගෙන තිබෙන බවයි.) රූපය (යමක්) අනිත්‍ය නම් එය දුක් සහගතයි. ඒ ගැන මගේ කුකුසක් නැහැ. යමක් අනිත්‍ය නම්, දුක් සහගත නම් එය වෙනස්වන සුළුයි. විපරිණාම ධර්මයි. එසේ අනිත්‍ය, දුක් සහගත, වෙනස්වන සුළු රූපය කෙරෙහි මගේ ඡන්දයක් නැහැ. රාගයක් නැහැ. ඇලීමක් නැහැ. ප්‍රේමයක් නැහැ. ඒ ගැන සැකයකුත් නැහැ. මිලගට නැවතත් වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන අනෙක් කරුණු කෙරෙහිත්, වේදනාව අනිත්‍යයි. ඒ ගැන සැක නැහැ. අනිත්‍ය නම් දුක් සහගතයි. ඒ ගැන කුකුසක් නැහැ. අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් විපරිණාම ධර්ම නම්, එසේ නිත්‍ය නොවන, දුක් සහගත වන, වෙනස්වන ස්වභාවයෙන් යුතු ඒ වේදනාව කෙරෙහි මගේ ඡන්දයක් හෙවත් කැමැත්තක් නැහැ. රාගයක් හෙවත් ඇලීමක් නැහැ. ප්‍රේමයක් නැහැ. ඒ ගැන මගේ කිසිදු සැකයක් නැහැ. ආදී ලෙස - හොඳටම පරමාර්ථ ධර්මය අවබෝධ කරගත්තා.

මිලගට සංඥාව ගැනත් සංඛාර ගැනත්, විඤ්ඤාණය ගැනත් මේ අයුරින්ම සඳහන් කරනවා. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ පහම අනිත්‍යයි. දුක්ඛයි, අනත්තයි. ඒ ගැන සැකයක්, කුකුසක් නැහැ. එසේ අනිත්‍ය වූ, දුක් සහගත වූ, වෙනස්වන සුළු ස්වභාවයෙන් යුතු

නිසා ඒවායෙහි මගේ ඡන්දයක් හෝ රාගයක් හෝ ප්‍රේමයක් නැත. ඒ බවට සැකයක් ද නැත. (සියල්ලම අත්හරිනවා යන අදහසයි.) ඉතාම හොඳින් නාම - රූප ධර්මයන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ක්‍රිකෂණ ධර්ම ඔස්සේ මෙනෙහි කර අත්හැරීමේ ස්වභාවය උන්වහන්සේ අවබෝධ කර ගත්තා.

මේ බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දැන්වීම සඳහා උපස්ථායකයන් වහන්සේලා ආපසු වඩිනවා. භික්ෂුන් ගිය ටික වේලාවකින්ම, වක්කලී භික්ෂුව සැතකින් ගෙල සිදගත්තේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට වැඩම කළ මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා වන්දනා කර වක්කලී තෙරුන් වහන්සේගේ අර අදහස් පෙළම නැවතත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සඳහන් කරනවා. (එනම් රූපය අනිත්‍යයි. ඒ ගැන මට සැකයක් නැහැ. යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් එය ගැන මගේ කුකුසක් නැහැ. යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් එය වෙනස්වන සුළු නම් විපරිණාම ධර්මයට පත්වෙනවා නම් එ ගැන ඡන්දයක් නැහැ. රාගයක් නැහැ. ප්‍රේමයක් නැහැ. ඒ ගැන මගේ සැකයක් නැහැ. මනාව පරමාර්ථ ධර්ම අවබෝධයක් ඇතිකර ගෙන තිබෙන බවයි ඉන් අදහස් වන්නේ.)

උපස්ථායකයන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතට පැමිණෙන අතර වාරයේ වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ සැතක ගෙන ගලනල (උගුරු දණ්ඩ) තද කරගෙන සියදිවි නසා ගත්තා.

ඒ උපස්ථායකයන් වහන්සේලා වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ සඳහන් කළ රූපය අනිත්‍යයි. ඒ ගැන සැකයක් නැහැ. දුක් සහගතයි. ඒ ගැන කුකුසක් නැහැ. අනිත්‍ය නම්, දුක් සහගත නම්, වෙනස් වෙනවා නම් ඒ ගැන ඡන්දයක්, රාගයක්, ප්‍රේමයක් නැහැ යන පණිවුඩය දන්වන විටම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාරණවා.

මහණෙනි, යමු. වක්කලී විසින් යම් තැනකදී සැතකින් ගලනල සිදු ගන්නා ලදද ඒ ඉසිගිලියෙහි කළුගල් තලාව වෙත එළඹෙන්නෙමු.

ඉන්පසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොහෝ භික්ෂුන් සමඟ ඉසිගිලිපස කළුගල් තලාවට වැඩියහ. පෙරළුණු කඳු ඇතිව, ඇඳෙහි වැතිරුණු වක්කලී තෙරුන්ව දුටහ. සැතකින් ගෙල තද කර ගන්නාවිට වේදනාව ඇතිවන්නට ඇති. නමුත් ඒ වේදනාව මම නොවේ, මගේ නොවේ, ස්ථීර ආත්මයක්ද නොවේ. පයවි, අපෝ, තේජෝ, වායෝ, ආකාශ, විඤ්ඤාණ නම් වූ මේ ධාතුන්ගෙන් නිර්මාණය වූ ශරීරය උප්පාදො, පඤ්ඤායති, වයො පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤාතත්තං පඤ්ඤායති ආදී ලෙසින් හටගැනීම පවතින්නහුගේ වෙනස්වීම හා බිඳී යාම ලෙසින් දකිමින් උන්වහන්සේ සියල්ල අත්හරින්නට ඇති.

මීළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කරනවා, 'ඔබට දුන් ඔය පෙරදිගට යන, බටහිරට යන, උතුරු දිගට යන, දකුණු දිගට යන, උඩට යන, යටට යන, අනුදිගට යන, කළු, අඳුරු දුමක් දැක ගන්නට පුළුවනි. ඒ කුමක්ද?'

'ඒ පාපී, පවිටු වූ මාරයාය.'

ඒ පවිටු වූ මාරයා එහාට මෙහාට ඇවිදීමින් වක්කලී තෙරුන් වහන්සේගේ විඤ්ඤාණය සොයනවා.

'වක්කලී තෙරුන් වහන්සේගේ විඤ්ඤාණය පිහිටියේ නැත. නැවත උපදින්නට තැනක් නැත. ඒනිසා වක්කලී තෙරුන්ගේ කළුරිය කිරීම ළාමක නොවන්නේය. වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ රහතන් වහන්සේ නමක් ලෙස පිරිනිවන් පා වදාළේය.'

ඔබට පොඩි ගැටළුවක් මතුවන්නට ඇති මෙහිදී සිදුවූයේ සියදිවි නසා ගැනීමක්ද කියා. සිය දිවි නසා ගැනීම බුදු දහමේ අනුමත කරන්නේ නැහැ. නමුත් ධර්මානුකූලව මෙය විග්‍රහ කළොත් සිය දිවි නසා ගැනීමක් ලෙස ගැනෙන්නේ නැහැ. පයවි, අපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන හතර අත්හරින්නට යොදා ගත් මාර්ගයක් පමණයි. සිය දිවි නසා ගැනීමක් ලෙස හඳුන්වන්නේ රාග, දෝෂ, මෝහ තිබෙන, කෙලෙස් බරිත සිතක් විසින් ඇති කරගන්නා වූ යම් පාපී ක්‍රියාවක්.

සාමාන්‍ය ලෝකයා සිය දිවි නසා ගැනීමට සිතන්නේ ඇයි? එනම් ඇලීමක්, ආශාවක් නිසා, තමා කැමති දේ ලබා ගැනීමට බැරි වුවහොත් හෝ තමා මුල් කරගෙන දුක්වේදනා හෝ තරහක්, එසේ නැත්නම් මෝහය නිසා. ඒ සියලු සිය දිවි නසා ගැනීම් කෙලෙස් බරිතයි.

රහතන් වහන්සේලාට තමන් කැමති වෙලාවක පිරිනිවන් පාන්නට පුළුවන්. සියලුම රහතන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අවසර ගෙන වැඩම කරලයි පිරිනිවන් පෑවේ. මෙහිදී සිදුවූයේ වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ සැතෙත් තම ගෙල සිදගන්නා විටදීමයි, සියල්ල අත්හැරීම නම් වූ අර්හත් බෝධියට පත්වූණේ. ගෙල සිදගන්නා විටම වේදනාව ඔස්සේ ඒ වේදනාව 'නෙතං මම, නෙ සො හමස්මී, න මෙ සො අත්තා' යන අවබෝධයක් සමඟමයි රහත් භාවයට පත්වන්නේ.

වක්කලී තෙරුන් වහන්සේට පරමාර්ථ ධර්මය පුහුණු කළේ බුදුරජාණන් වහන්සේයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ රූපය දකින්නට කැමතියි කියන විටම 'මේ පුති කයෙන් - අපවිත්‍ර දෙයින් පිරුණු ශරීරය දෙස බලා සිටීමෙන් ප්‍රයෝජනයක් තිබෙනවද? ධර්මය දකින්න. ධර්මය දකිනා විට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකිනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකින්න නම් ධර්මය දකින්න. මෙසේ සඳහන් කර,

'මේ රූපය, නිත්‍යද අනිත්‍යද?'

'අනිත්‍යයි.'

'යමක් අනිත්‍ය නම් දුකද සැපද?'

'දුකයි'

'යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් වෙනස්වෙනවා නම් ඒක මගේ, මම, ස්ථිරයි, ආත්ම යයි ගැනීමට පුළුවන්ද?'

'නොහැකියි'

ඒ දහමයි වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ පුරුදු කළේ.

වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ රූපය අනිත්‍යයි. එහි මගේ සැකයක් නැහැ. එය දුකයි. ඒ ගැන මගේ කුකුසක් නැහැ. අනිත්‍ය, දුක්බ, විපරිනාමයට පත්වෙන දේ කෙරෙහි මගේ ඡන්දයක්, රාගයක්, ප්‍රේමයක් නැහැ. ඒ ගැන මගේ සැකයක් නැහැ. ආදී ලෙසින් ඒ වන විට හොඳ අවබෝධයක් ලබා තිබුණු නිසයි උපස්ථායකයන් වහන්සේලාට එසේ සඳහන් කළේ. පඨවි ආදී ධාතුන්ගෙන් හැදුණු ශරීරය එතනින් බැහැර කිරීමට මඟක් ලෙසයි සැතකින් උගුරු දණ්ඩ තදකර ගත්තේ. ඒ වේදනාව සමඟම උන්වහන්සේ එය මෙනෙහි කර, රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයන්ගෙන් බැහැරවීමට සියල්ල අත්හැරියා. ඒ සමඟමයි අර්හත් බෝධියට පත්වී උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවේ.

අර දේවතාවන් දෙදෙනා සඳහන් කළ වචන පෙළ මතකයි නේද? මාර්ග විමෝක්ෂය ගැන සිත සිතා ඉන්නවා.

ඒකාන්තයෙන්ම වක්කලී තෙරුන් අර්හත් ඵල විමුක්තිය ලබා ගන්නවා.

උන්වහන්සේ අර්හත් බෝධියට ඉතාම ආසන්න අවස්ථාවකයි ඉන්නට ඇත්තේ. ඒ සමඟම සැතෙත් ගෙල සිදගත්තා. අර්හත් බෝධියට පත්වුණා. සියලු දුකින් නිදහස් වුණා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වක්කලී තෙරුන් වහන්සේට සඳහන් කළාක් මෙන් ඔබ, සම්මුතියේ සිටින, ස්වාමියා - බිරිඳ, දෙමව්පියෝ - දරුවෝ, සොහොයුරු - සොහොයුරියන් ආදී ලෙන්ගතු, පණ ඇති වස්තූන් හා ගහකොළ, ගේ දොර ආදී පණ නැති සියල්ලම අනිච්ච, දුක්බ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ඔස්සේත් මගේ නොවේ, මම නොවෙමි, මගේ ආත්මය නොවේ කියන අදහස ඔස්සේත් දකින්න.

හිසේ පටන් පාදාන්තය දක්වා, පාදාන්තයේ පටන් හිස දක්වා එහි ඇති ස්වභාවය සිහිපත් කරමින් අත්හැරීම (සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක සියල්ලම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනාත්ම නම් ත්‍රිලක්ෂණයට යටත් බව අවබෝධ කරගැනීම.) පුරුදු කරන්න. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය, හිසේ පටන් පාදාන්තය දක්වා කේසා, ලෝමා, නබා, දන්තා..... ආදී මේ සියල්ලම රූපයට අයිතියි. ඒ සියල්ලම අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට අනුව මෙනෙහි කරන්න. මේ මාර්ගයේදී මුළුමනින්ම හිත නිදහස් කර ගත යුතුයි.

දරුවන් කෙරේ වුවද මැනවින් යුතුකම් සියල්ල සිදුකරන්න. එනමුත් පරමාර්ථ ධර්ම අවබෝධයද ඇතිකරගන්න.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රාහුල භාමුදුරුවන්ට ආධ්‍යාත්මිකව දහම පෙන්වා දෙන්නට උත්සාහ කළේ කෙසේද? පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව මම නොවේ, මගේ නොවේ, ස්ථිර ආත්මයක් නොවේ ආදී ලෙසයි. තමාගෙන් පටන් ගෙන හැම අවස්ථාවකම හිසේ පටන් තමන්ට දැනෙන්නට ඕන. එයයි මේ ධර්මය ඔස්සේ වඩ වඩාත් වැඩිය යුත්තේ. එවිට ඔබටත්, වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ හැබැවටම සඳහන් කළාක් මෙන්, මට කුකුසක් නැහැ, සැකයක් නැහැ, දන් ඡන්දයක් නැහැ, රාගයක් නැහැ, ප්‍රේමයක් නැහැ, ඒ සියල්ල දන් අත්හැරීමට පුළුවනි යන ඒ අවබෝධය මේ භාවනාව පුරාම දැනෙන්නට ඕන.

පින්වතුන් සියලු දෙනාටම අමා මහ නිවන් පිනිස උතුම් වූ චතුරායථි සත්‍යය අවබෝධය පිණිසම හේතුවේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

සක්කායදිට්ඨිප්පභාහ සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
 නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
 නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

වක්ඛුං බො හික්ඛු දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කායදිට්ඨි පහියති,
 රූපෙ දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කායදිට්ඨි පහියති. වක්ඛු
 විඤ්ඤාණං දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පහියති. වක්ඛු
 සම්ඵස්සං දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පහියති. යම්පිදං
 වක්ඛුසම්ඵස්ස පච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛම
 සුඛං වා කම්පි දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පහියති.

කාරුණික වූ පින්වතුනි,

ඔබ හැම දෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්ම වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් ප්‍රාර්ථනා කරමින්, අධිෂ්ඨාන කරමින් භාවනා මාර්ගයට උපකාරයක් වීමට අද දවසේත් මේ දේශනාව පැවැත්වීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ. අද දේශනා කරනු ලබන්නේ සංයුක්ත නිකායේ සලායතන වග්ගයේ, වේදනා සංයුක්තයේ නන්දිකඛය වර්ගයේ සඳහන් සක්කාය දිට්ඨිප්පභාහ සූත්‍ර දේශනාවයි. මේ දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනට අපව ඇඳ බැඳ තබා තිබෙන්නේ සංයෝජන දහයකින්. ඒවා හඳුන්වන්නේ 'දස සංයෝජන' නමිනුයි.

- ★ සකකාය දිට්ඨි
- ★ විචිකිච්ඡා
- ★ සීලබ්බක පරාමාස
- ★ කාමරාග
- ★ පටිස
- ★ රූප රාග
- ★ අරූප රාග
- ★ මාන
- ★ උද්ධච්ඡ
- ★ අවිජ්ජා

මේ දහයට උදව් උපකාර කිරීමයි, 'රාග, දෝෂ, මෝහ' ආදී කෙලෙස් වලින් සිදු කරන්නේ. රාග නම් වූ ඇලීමක්, ද්වේෂය නම් වූ ගැටීමක්, මෝහය නම් වූ මූලාවත් (එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත නම් වූ ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය කෙරෙහි ඇති අනවබෝධය, පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මය කෙරෙහි ඇති අනවබෝධය හා චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය කෙරෙහි ඇති අනවබෝධය) අර දස සංයෝජනවල පැවතීමට උපකාර වෙනවා. බොහෝ සූත්‍ර දේශනාවල සඳහන් මේ කරුණු පිළිබඳව යම් අවබෝධයක් අපි හැම කෙනෙකුටම තිබෙනවා. අදත් මේ සක්කාය දිට්ඨිප්පහාන සූත්‍ර දේශනාව ඔස්සේත් මේ සංයෝජන-යන්ගෙන් පළමුවන සංයෝජනය බැහැර කර ගන්නේ කෙසේද කියා හොඳ අවබෝධයක් ලබන්න අවස්ථාවක් සලසා ගනිමු.

භාවනාවක් ලෙසම මෙය මෙනෙහි කරන්න. දැන් ධර්මයට පුරුදු සිතක් තිබෙන ඔබට මගේ හඬින් දෙසූ සූත්‍ර දේශනා අසන්න ලැබුණත්, ඔබේ පළපුරුදු සිතත්, ඔබේ ධර්ම ඥානයත් හා සමඟින් විදර්ශනාවට ළං කර බලමින් මෙනෙහි කරන්න. අනිච්චතා දහම මම පැහැදිලි කරන විට ඔබටත් ඔබේ නුවණින් ඒ අනිත්‍යතාවය පැහැදිලි වෙන්න ඕන. මා පැහැදිලි කරන්නේ ධර්මයෙන්, දැකීමෙන්, කියවීමෙන්,

සාකච්ඡා කිරීමෙන්, සමාධියෙන්, භාවනාවෙන් ලද පුරුද්ද සමඟයි. මට වඩා බොහෝ විටෙක ගෘහස්ථ ජීවිතයේ අත්දැකීම් ඔබට තිබෙනවා. සිද්ධාර්ථ කුමාරයා අචුරුදු විසිනවයක් ලෞකික ජීවිතයේ සම්මුතිය අනුව හොඳම කාලයක් ගිහි ගෙදර ගත කළා, ශිල්ප හැදෑරුවා, උද්‍යාන ක්‍රීඩාවේ යෙදුණා, නැටුම් ගැයුම් බැලුවා, වින්දනය කළා, විවාහ ජීවිතයක් ගත කළා, දරුවෙක් ලැබුවා, සෘතු තුනට ගැළපෙන ආකාරයෙන් තනන ලද මාලිගා තුනක වාසය කළා, කාම සුබල්ලිකානුයෝගී ජීවිතයක සැබෑ අත්දැකීම් ලැබුවා, හොඳ අවබෝධයක් තිබුණා.

ඔබටත් ගෘහස්ථ ජීවිතයේ අත්දැකීම් මැනවින් තිබෙනවා. මේ සූත්‍ර දේශනාවට අපේ සම්බන්ධය කුමක්ද? අනිත්‍යතාවය ගැන මෙනෙහි කරන විට එක් එක් අයට තම තමන්ගේ ජීවිතයත් සමඟ ගලපා මෙය දකින්න පුළුවන්. කෙනෙකුට කියන්නට බැරි තරම් දුක්ඛ දෝමනස්ස අත්දැකීම් සමහර ඇත්තෝ ලබලා ඇති. මේ අනිච්චතාවය ගැන ඇසෙන විට ඔබට ඒවා මෙනෙහිවෙනවා. එයට බොහෝ වෙලාවක් අවශ්‍ය නැහැ. මේ සිත බොහෝ දක්ෂයී ඒක මතු කරලා දෙන්න. නමුත් මතු කර ගත යුත්තේ ඇලීම - ගැටීම - මූලාව සමඟ නොවෙයි. අරමුණෙන් බැහැර වෙන්නට නරකයි. ඇලීම්, ගැටීම්, මූලාව බැහැර කර ගැනීමටයි උත්සාහ කළ යුත්තේ.

දරුවෙක් ලබපු වේදනාව දන්නේ අම්මා කෙනෙක්. දරුවෙක් හදන අපහසුතාව දන්නේ තාත්තා කෙනෙක්. අප්පච්චි කෙනෙක්. සංසාර ගමනේ පැවැත්මේදී ඒවා එහෙම පවතිනවා. ඒ වුණත් දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනේ පටන් මේ වෙනුවෙන් විදි දුක් කෙළවරක් නැහැ. දරුවන්ට යුතුකම් ඉටුකළ යුතුයි.

'පාපා නිවාරණේති කල්‍යාණේ නිවෙසෙන්නි' යනාදී වශයෙන් පවෙන් වළක්වලා යහපතෙහි පිහිටුවලා, ශිල්ප ශාස්ත්‍ර කියාදීලා, සුදුසු ධනයක් තිබෙනම් ඒවා පවරාදීලා, ආවාහ විවාහ කටයුතු සම්පාදනය කරලා ආදී වශයෙන් සංසාර ගමනත් සමඟ බලන විට මේ කටයුතු වල කෙළවරක් නැහැ.

දීර්ඝ සංසාර ගමනේදී මේ දේවල් වෙනුවෙන් අප්‍රමාණව ඇඬුවා. දුක් වුණා. දේවතා සංයුක්තයේ නන්දනී සුත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සමීපයට පැමිණි දේවතාවෙක් ප්‍රකාශ කරනවා, 'නන්දනී පුතෙහි පුත්තිමා'. දෙමව්පියෝ දරුවන් නිසා සතුටු වෙනවා කියා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු වදාරණවා,

'සෝවේති පුතෙහි පුත්තිමා'

මනුෂ්‍යයෝ දරුවන් නිසා ශෝක කරනවා කියා.

මින් අදහස් කළේ දරුවන් වෙනුවෙන් කළ යුතු යුතුකම් මඟහරින්න කියන එක නොවෙයි. ඔබට හැකි ඉහළම ආකාරයෙන් ඒ දේ කරන්න. නමුත් පරමාර්ථ ධර්මය අවබෝධ කරගන්නට බැරිවීමෙන් අපමණ දුක්පීඩා, ශෝකයන්ට මුහුණපාන බවයි.

දීර්ඝ සංසාර ගමනේ විවාහ වී දරුවන් හැදුවා, ධනය උපයා ගෙවල් දොරවල් මහ මාලිගා තනන්ටත් ඇති. ඒවගේම අනුපැලවල හා මහපාරෙන් ඉන්න ඇති. මෙසේ මාරුවෙන් මාරුවට යන වැඩිපුරම සතර අපායේ දුක් විඳිමින් යන ගමනක්. එනිසා මේ ලැබූ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ අරමුණ විය යුත්තේ රාග, දෝෂ, මෝහ බැහැර කර ගැනීමයි. මේ ලැබූ ජීවිතයේදීත් රාග, දෝෂ, මෝහ වැඩිකර ගන්නවා නම් නැවත දුක් ඇති සසර ගමනට අපි අපටම දායකත්වය ලබාදීමක් වෙනවා. එනිසා මේ දේශනා ඔබේ ජීවිතයට ගලපා භාවනාවක් මෙන් තේරුම් ගන්න.

මේ ජීවිතයේ ඇලීම් බැඳීම් නිසා හඬපු හැඬුම්, විදපු දුක්, ඒවගේම සැප සැප කියා මොහොතකට වින්දනයක් ලැබ එහි එලය ලෙස කෙළවරක් නැතුව, ලබපු සියලු දේ අත්හරින්න වෙනවා. මේවා නිත්‍ය නැහැ කියන එක මේ දේශනාවක් සමඟ තේරුම් ගන්නට පුළුවන්. ඒ අවබෝධය තමන්ගේම අත්දැකීම් තුළින් ලබන්න. මේ දේශනාවක් එයටම ගලපා ගන්න.

මේ දස සංයෝජනවල පළමුවන සංයෝජනය (සසර ගමනට බැඳ තබන පළමුවැන්න) වන සක්කාය දිට්ඨිය බිඳගන්න (ඉවත් කරගන්න) එනම් මේ දම්වැල බැඳ තිබෙන ගාංවුච ඉවත්කර ගන්නට පුළුවනි නම් අනෙක් ඒවා ඉවත්කර ගැනීම ඉතාම පහසුයි.

මගේ, මමය, ස්ථිර ආත්මයක්ය යන්න අහංකාර, මමංකාර, අස්මිමානය ලෙස සූත්‍ර දේශනාවල සඳහන්වන වචන ඔබට මතක ඇති. අහංකාරය, මමංකාරය, අස්මිමානය දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනේ පටන් පැවතගෙන එන්නක්.

මේ සක්කායදිට්ඨිය පවතින්නේ මමය, මගේය, මගේ ආත්මය යන වැරදි හැඟීම නිසයි. මම මම කියා මමංකාරය ඇතිකර ගන්නවා. මගේමයි කියා අහංකාරය ඇතිකර ගන්නවා. මම වෙමි කියා අස්මිමානය ඇතිකර ගන්නවා. රූප, වේදනාදී ස්කන්ධ පඤ්චකයෙහි 'මම වෙමි' යි මානය ඇතිකර ගැනීමයි.

ඔය ගෙවල්වල සමහර විටෙක ඇසෙන මේ වගේ දේ - මේවා අසා ඉවත්කරන්න. 'මට මොකද මගේ ඇඟේ ගැවෙනවද? ඕන දෙයක් කියපුදෙන්. කරපුදෙන්. මගේ නොවේ වගේ මම ඉන්නවා.' 'ඔය කියන ඒව මට අහගෙන ඉන්න බැහැ. මගේ සිත රිඳෙනවා. ඔය විදියට හැසිරෙන්නේ මට ජේන්න. මගේ ඉවසීමේත් සීමාවක් තිබෙනවා.'

ඉවසීමට සීමාවක් නැහැ. හැමදාම ඉවසන්න ඕන. ඔවැනි බොහෝ දේවල් කියන්නේ 'මම' මුල්වෙලා. 'මම' නැතිනම් එතැන එහෙම එකක් වෙන්න බැහැ. එය අහංකාරය, මමංකාරය, අස්මිමානය.

'මගේ දෙමව්පියන්වත් ඔය විදියට මට කතා කර නැහැ. මම තවත් මේ විදියට බලාගෙන ඉන්නෙ නැහැ.' ඔවැනි දේ මිනිසුන් කොපමණ කියනවද? රාගය, ද්වේෂය පමණක් නොවෙයි මුළාවත් මේ අහංකාරය, මමංකාරය, අස්මිමානයට හේතුවයි. ධර්මය නොදන්නා අය තුළ මෙය හුඟක් වැඩියි. එවැනි කෙනෙකුට මේවා කියා දෙනවිට

කේන්ති යනවා වැඩියි. 'ඔයා කවුද මට එහෙම කියන්න.... ආදී ලෙස කියනවා. එය එතනින් බැහැර කරමු.

සක්කාය දිට්ඨිප්පභාන සූත්‍රය තුළින් මගේය, මමය, මගේ ආත්මය යන වැරදි දෘෂ්ටිය බැහැර කරගන්නේ කෙසේද කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර තිබෙනවා.

දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරනවා.

'එකමන්තං නිසිංජනා ඛො සො හික්ඛු භගව්‍යං එතදවොච, කථංඤා ඛො භන්ත ජානතො කථං පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පහියතිති?'

එකත්පස්ව හුන් ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මේ බව සඳහන් කළා.

'බුදුරජාණන් වහන්සේ, කෙසේ දන්නහුගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රහීන වේද?' කියා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා ප්‍රශ්න කරනවා.

ඔබට දන්නා නුවණ හා දක්නා නුවණ වචන දෙක මතකයි නේද? අපි බොහෝ දෙනෙක් 'දන්නවා' යයි සිතාගෙන ඉන්නවා. නමුත් අපට 'දක්නා නුවණ' අඩුයි. බුදු නුවණින් දේශනා කරන ලද දහම් ත්‍රිපිටකය සමඟ බලන විට අප දන්නේ මොනවාද? උන්වහන්සේගේ ධර්ම ඥානය සමඟ බලන විට මහසයුරෙන් වතුර දෝතක් තරම් වත් අප දන්නේ නැහැ. දන්නා ඥානය හා දක්නා ඥානය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ අසන ලද කරුණු එකතු කර ගැනීම නොවෙයි. අපි හිතනවා මෙපමණ දෙයක් මට පාඩම්, මෙපමණ පොත් ගණනාවක් කියවා තිබෙනවා කියා. දන්නා නුවණ හා දක්නා නුවණ යනු එය නොවෙයි. අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති, පටිභාන යන සිවු පිළිසිඹියාව පිළිබඳ දන්නා නුවණ හා දක්නා නුවණ තිබෙන්න ඕන. දක්නා නුවණ යනු ප්‍රතිචේදයෙන් (අවබෝධයෙන්) ඇතිකර ගන්නා නුවණයි. අර්ථ, ධර්ම,

නිරුක්ති, පටිභාන යන ධර්ම හතර සමඟම ප්‍රතිචේදය ලබන විටයි දක්නා නුවණක් බවට පත්වන්නේ. අපි මෙම ක්‍රියා දන්නවා. හැබැයි දක්නා නුවණක් බවට පත්වෙන්න එය ප්‍රතිචේදයක් බවට පත්කර ගත යුතුයි.

චේතෝ විමුක්ති මෙම ක්‍රියාක් බවට පත්කර ගන්න ඕන. පංච නිවරණ ධර්මයන් බැහැර වුණු මෙත්තා සහගත සිතක් ඇතිකර ගන්න ඕන. එයයි 'චේතෝ විමුක්ති මෙත්තාව' කියලා කියන්නේ. කාමච්ඡන්දය තබාගෙන මෙම ක්‍රියා වඩන්න බැහැ. වැඩෙන්නේ නැහැ.

'මේ අය මගේ. මේ අයට මට උදව් උපකාර කරන අයට හොඳක් වෙන්න ඕන.' මෙය හැබැ මෙම ක්‍රියාක් නොවෙයි. මෙම ක්‍රියාක යම් සෙවනැල්ලක් පමණයි. කාට හෝ 'සුවපත් වේවා' කියන එක හොඳයි. නමුත් එය අංගසම්පූර්ණ මෙම ක්‍රියා නොවෙයි. එතැන 'මගේ' කියන අයත් සමඟ මෙම ක්‍රියාවට වඩා වැඩි යමක් අල්ලාගෙන තිබෙනවා. හොඳට වඩා නරකක් තිබෙනවා නම් එය හොඳ නැහැ. මෙම ක්‍රියා කියා ඇලීම දියුණු කරන එක වැරදියි. භාවනාවක් වගේ මේ ටික අවබෝධ විය යුතුයි.

සිතේ පැත්තක තරහක් තබාගෙන පැත්තක පමණක් මෙම ක්‍රියාවට ඉඩදෙන්නට පුළුවන්ද? මම භාවනා කරන්න එතැනට යන්නේ නැහැ. අර ගොල්ලන් එතැනට එනවා. ඒගොල්ලන් ගැන සිතනවිට මගේ මෙම ක්‍රියා සිත නැතිවෙන්න පුළුවන්. මේවා සමඟ සිත වැඩෙන්නේ නැහැ. කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ථීනමිද්ධ (සිතේ අලසකම - නිදිමතගතිය) උද්ධච්ච, කුක්කුච්ඡ (නොසන්සුන් පසුතැවෙන මනසකින්), විචිකිඤ්ඤාව (බුද්ධාදී අටතැන්හි සැකය) තබාගෙන මෙත්තාව දියුණු කරන්න අමාරුයි. දන්නා නුවණ, දක්නා නුවණ යයි පැහැදිලි කළේ එයයි. ප්‍රතිචේදයෙන්ම දක්නා නුවණක් ලබාගන්න ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සක්කාය දිට්ඨිය' ප්‍රභාණය කරන ආකාරය දේශනා කරනවා.

‘වක්‍රං බො හික්ඛු දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පභිසති.’

‘හික්ඛුව, ඇස දුක් විසින් දන්නහුගේ ඇස දුක් විසින් දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වේ.’

ඇස දුක් කියා දන්නා පුද්ගලයන්ගේ, අවබෝධයෙන් දක්නා පුද්ගලයන්ගේ සක්කාය දෘෂ්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා. සූත්‍ර දේශනාවේ තිබෙන්නේ ඔපමණයි.

නමුත් දැන් අපට පැහැදිලි කරගැනීමට සිදුවෙනවා. ස්වාමීන් වහන්සේ පැහැදිලි කරන දේ. ඔබ අත්දැකීමෙන් ලබන දේ ‘සමාධිය දියුණුව’ පිණිස උපයෝගී කරගන්න. ඇස දුක් කියා දන්නවා නම් දකින්න පුළුවනි නම් සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය කරගැනීමට පුළුවන්. ඇස දුක් වන්නේ කෙසේද? ඇසෙහි පටලය බැඳෙන නිසා, ඇසෙහි සුද එන නිසා කියන අදහස නොවෙයි මෙතනදී ගන්නේ. එයත් දුකේම කොටසක් තමා.

ඇස දුක් බවට පත්වන්නේ මේ ඇස නමැති ඉන්ද්‍රිය ඇලීමට මාර්ගයක් වන නිසයි. ද්වේෂයට හෙවත් ගැටීමට මාර්ගය විවර කරන නිසයි. ‘ගණක මොග්ගල්ලාන’ සූත්‍ර දේශනාවේ සඳහන් කරනවා ‘ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරා විහරථ’ (ඉන්ද්‍රියයන්හි වැසු දොර පියන් ඇතුළු වාසය කරන්න.) ඔය ඇස් කෙලෙස් වලට විවෘත කරන්න එපා. ඔය ඇසෙන් ‘රාගය’ එනවා. ‘ආදිත්ත පරියාය’ සූත්‍ර දේශනාවේ එය සඳහන් වන්නේ ඇස ඇවිලෙනවා යනුවෙන්. ඇවිලෙන එකක් කොපමණ දුක්කද? යම්තම් හෝ ගින්නදරට අත ගැවුණොත් හම පිළිස්සුණොත් කොපමණ වේලාවක් දැවිල්ල පවතිනවද? හොඳටම පිළිස්සුණු කෙනෙකුගේ වේදනාව මෙපමණ යයි කීමට බැහැ. ආදිත්ත පරියාය සූත්‍ර දේශනාවේ ඇස ඇවිලෙනවා යනුවෙන් සඳහන් කළේ එනිසයි. එනම්, රාගාදී කෙලෙස් නිසා ඇතිවන පරිදාහය හෙවත් කෙලෙස්වල ඇති දැවීම ඇවිලීම පිළිබඳවයි.

මේ ඇස දුක්. ඇස මුල් කරගෙනයි දුක් දෙන රාගය හටගන්නේ. අනෙක් සියලුම ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් රාගය හටගන්නවා.

‘නඤ්චී රාග සමො අග්ගි’

රාගය සමාන ගින්නදරක් නැහැ. එය පටන් ගන්නේ ඇසෙන්. ඇස දුක් කීවේ එනිසයි. මේ ඇස නිසා අප කොපමණ දුක් විඳලා තිබෙනවාද? මේ ඇස නිසා කොපමණ අඬලා තිබෙනවාද? කොපමණ සුසුම් හෙළලා තිබෙනවාද? කොපමණ උපායාසයට (බලවත් සිත් තැවුල්) පත්වෙලා තිබෙනවාද? දුටු දේවල්, හමුවුණු දේවල්, මුණ ගැසුණු දේවල් ඇස් දෙකෙන් උපාදානය කරගෙන තිබෙන නිසයි ඒ.

‘මෙහෙම දුක් විඳින්න නම් හමුවුණේ කුමකටද?’ යනුවෙන් සමහරු අසනවා. ඉතින් පළමුවර හමුවුණේ ඇස් දෙකෙන්. අග්‍රැතවත් පෘථග්ජන ජීවිතවලින් මේ වගේ කතා අසන්නට පුළුවන්. අසන්නේත් නිකම් නොවෙයි. අඬාගෙන, අප්‍රමාණ දුකට, ශෝකයට පත්වී, කඳුළු පුරවගෙනයි එසේ අසන්නේ. ඇස දුක් බව දැන් පැහැදිලියි.

ඒ එක පැත්තක්. ඒවගේම තරහවට - ද්වේෂයට ඇස පත්වුණාම කොපමණ දුක් වෙනවාද? ‘මේවා දෑක දෑක ඉන්ට මමත් මෙතනට ආවනේ. මේව දෑක දෑක කොහොමද තවත් මේ ගෙදර ඉන්නේ?’ ඒ ඇස් දෙක ද්වේෂය රැගෙන එන ආකාරයයි. සමහර ඇත්තන්ට ඒ අකමැති දේවල් දකින එක ලෙහෙසි දෙයක් නොවෙයි. ඒ අය කියනවා මේවා දකින විට මට සියල්ලම අමතක වෙනවා කියා. මේ තරහව ඇතිවූ නිසයි. මේ ඇස දුක්. ගෙදරින් බැහැරට ගිය අය අමනාපයෙන් ද්වේෂයෙන් යුතුව ගෙදර එනවිට ‘ඇයි මේ ඇස් දෙක නපුරු කරගෙන යයි අසනවිට ලැබෙන උත්තරේ හොඳ නොවෙන්න පුළුවන්. දුටු දේවල් ගැන, මුණ ගැසුණු අය ගැන තරහව අරගෙන ඇවිත්. අනිච්ච, දුක්බ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය අමතක වී ඇසෙන් උපාදානය කරගෙන. එය දුක්. ඒනිසා ඇස දුක් යයි සඳහන් කළා. මේ ඇස දුක් කියා දන්නහුගේ හා අවබෝධයෙන් දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය

වෙනවා. ඔබ අමනාප වෙන්න එපා. මෙය කියවන සියයට අසූවක අනුවක ප්‍රමාණයක් මේ ඇසත් එක්ක දක්නහුගේ ප්‍රතිවේදිය ලබා තිබීම අඩුවෙන් පුළුවන්. ප්‍රතිවේදිය නැති බව සසරගත පුරද්දක්. නමුත් මෙය හදාගත යුතුයි.

සමහර ඇත්තෝ ඇසෙන් තමන්ගේ දරුවන් පමණක් නොවෙයි දරුවන්ගේ දරුවනුත් බැඳගෙන. ඊට පසු කෙළවරක් නැති ගමනක්. මෙතනට පැමිණියත් ඒ අයට මුණුබුරා, මිණිබිරිය මොනවා කරනවද කියා සිත සිතා ඉන්න පුළුවන්. ප්‍රතිවේදිය නැති නිසයි ඒ. එය දුකක්. ඔබ ගැන අමනාපයෙන් නොවෙයි ඔබට ධර්මය පෙන්වා දෙන්නයි මෙය කියන්නේ. ශීලයට බොහෝ ළං වූ අය තමන්ගේ පවුලේ කෙනෙකුට කරදරයක් වූ ගමන්ම 'ස්වාමීන් වහන්ස මම ඉවරයි. අසවල් අය නැතිවුණා.' කියා කියනවා. ලැබූ ධර්ම අවබෝධයෙන් සිත සුවපත් කරගන්න. මම ඉවරයි කියා කෑගසා හඬනවිට, පොළවේ හැපෙන විට අපි ලද භාවිතය නැහැ. සෑමදාම කවුරුවත් ජීවත්වන්නේ නැහැනේ. ඒනිසා අවබෝධයෙන් යුතුව ගලපා බලන්න. ප්‍රතිවේදිය කියන්නේ ඒකයි. දක්නා නුවණ ඇති කරගන්න අනිත්‍යතා දහම ජීවිතය ඔස්සේ වඩන්න.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

'රූපෙ දුකඛනො ජානනො පස්සනො සක්කාය දිට්ඨි පභියති.'

'රූප දුක් විසින් දන්නහුගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභීණ වේ.'

'රූපය දුකක් කියා දන්නහුගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභීණ වෙනවා. ඇස වගේම ඒ රූපය දුකක් කියලා දන්නවා නම්, ප්‍රතිවේදිය කරගන්නවා නම් (දක්නා නුවණක් ඇති කර ගන්නවා නම්) සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභීණ වෙනවා.

රූපය දුකක් කියා දැනුම වගේම ප්‍රතිවේදිය ලැබිය යුතුයි. දුකක් ලෙස පවසා බලන්නමයි උත්සාහ කරන්නේ. දකින්නේ නැතිව ඉන්න බැහැ කියා හමුවෙන්නමයි උත්සාහ කරන්නේ. ඉන්පසු අඬ අඬා නැවතත් වෙන් වෙනවා. ඊළඟට හඬ හඬා ඉන්නවා. ඒ රූපය දුකක්. අවිඤ්ඤාණක බොහෝ රූප බොහෝ දෙනෙකුට අත්හරින්නට පුළුවන්. වත්තපිටිය, අල්ලා ගත් දේවල්, මගේ සිහින මාලිගාව කියා හදාගත් ගේදොර ආදිය වැඩිපුර දුන්නොත් 'අන්න හොඳයි ලැබුණු වෙලාවේ දෙන න ඕන' කියල දීල යන්න පුළුවන්. සමහර විටෙක අවිඤ්ඤාණක දේ අත්හැර ගන්න එක දුකක් කියා දැන ගත්තත් ඒ දුකේමයි ඉන්න හදන්නේ. ඒක දුකක් බව මම දන්නවා, ඒත් ඒක නැතුව මට බෑ කියා කියනවා. මේක නැතුව බෑ කියනවා. එහෙම අයට සතර අපායක් නැතුවම බැහැ තමයි.

මේ දුකට දෝමනස්සයන් හදාගන්නේ කවුරුන්ද? තමා විසින්ම, තමා තුළමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ රෝහිතස්ස සුත්‍රයේදී දේශනා කරනවා.

'ඉමස්මිඤ්ඤව ව්‍යාමනෙ කලෙබරෙ සසඤ්ඤමිහි සමණකෙ ලොකඤ්ඤ පඤ්ඤාපෙමි, ලොක සමුදයං ව, ලොක නිරොධං ව, ලොක නිරොධ ගාමිණීං ව පටිපදන්ති.'

ලෝකය, ලෝකයේ හටගැනීම, නිරෝධය, නිරෝධය නැති කිරීමේ මාර්ගය පවතින්නේ තමා තුළමයි. ඒ ලෝකය යයි හැඳින්වූයේ දුකටයි. දුක් පවතින්නේ හැඟීම් අවබෝධය, හඳුනාගැනීම් තිබෙන, බලයක් පමණ වූ මේ ශරීරයේමයි. දුක, දුකට හේතුව, දුක නැතිකිරීම, දුක නැති කිරීමේ මාර්ගය යන හතරම තිබෙන්නේ මේ ශරීරයේ. මේ රූපය දුකක් කියා දන්නවා පමණක් නොවෙයි දක්නාහුත් (ප්‍රතිවේදිය ලබන විට) ඒක සම්මුතියට මගේ යයි පරිහරණය කළත් පරමාර්ථයේදී එය අත්හැරීමට ඒ පුද්ගලයා අවබෝධය ලබලයි තිබෙන්නේ. දැන් මා ඔබෙන් මෙසේ අසන්නම්,

‘හැබැවටම ඔබට පුළුවන්ද අත්හරින්න? ටිකක්වත් අත්හරින්න?’

තමන්ගෙන්ම අසා තමා කොතනද සිටින්නේ කියා තේරුම් ගන්න.

රූප කියන්නේ ස්වාමියා, බිරිඳ, දරුවන්, සොහොයුරු, සොහොයුරියන්, ළෙන්ගතු අය මේ සියලු දේ. එය දුකක්. සවිඤ්ඤාණක වස්තු දකින එකක් දුකක්. දකින්නේ නැතුව සිටීමත් දුකක්. මෙහි කෙළවරක් නැහැ. කථා කළත්, නොකළත් දුකක්. ඇස් දෙකෙන් නොඇඳුවත් දීර්ඝ සුසුම් හෙළමින් සිටිනවා. දක්නා නුවණ ලැබූ විට (ප්‍රතිචේදිය ලැබූවිට) සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය කර ගැනීමට පුළුවන්. රාග, දෝෂ, මෝහ එන්නේ ‘මම’ තිබෙන නිසා.

මිලඟට සඳහන් කරනවා ‘වක්ඛු විඤ්ඤාණං දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පභීයති.’

වක්ඛු විඤ්ඤාණය දුකක් බව දන්නහු ගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා. ඇසයි රූපයයි එකතුවෙන තැන මතුවන්නේ වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි. එයත් දුකක්. හැබැවටම දුකක් වුණේ ඇස නොවෙයි. ඇස උපකාරී වුණා. රූපය උපකාරී වුණා. දැන් දුකට ප්‍රධානියා වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි. ඇස තිබුණත් පෙනීම නැතිවුණොත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයට අවස්ථා එන්නේ නැහැ. හේතුව ‘වක්ඛු ප්‍රසාදයට’ අවස්ථාව නැති නිසයි. වක්ඛු විඤ්ඤාණයට නියම ලෙස වක්ඛු ප්‍රසාදය ලැබුණේ නැත්නම් අරමුණු ඇසට දූනෙන්නේ නැහැ. ඇස් නොපෙනෙන කෙනෙකු ළඟට ගොස් සිටියත් ඔහුට ඒ ගැන දැනීමක් එන්නේ නැහැ වගේ. රූපය තිබුණත් දුක් දූනෙන්නේ නැහැ. මෙතැන සිටින බොහෝ දෙනා සෙතසුරාදාට හමුවෙලා වෙන්වෙලා යන විට හඬ හඬා යන්නේ නැහැ. තමා අවබෝධයෙන් නොලද රූපයක් කෙරෙහි මමය, මගේය, ස්ථිරයි කියන හැඟීමෙන් වක්ඛු විඤ්ඤාණය හැඟීමක් ඇති කළොත් ඒක දුකක් බවට පත්වීමට පුළුවන්. දැන් ඇතැම් දරුවන්

ගෙදරින් පිටවයන්නේ සතියකට වරක් නැත්නම් මාසයකට වරක් නැත්නම් අවුරුද්දකට වරක් එනවා කියලයි. ඒ යනවිට ප්‍රතිචේදිය නැති සිත්වලට බලවත් දුකක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. වක්ඛු විඤ්ඤාණය දුකක්. එය දන්නහුගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා.

‘වක්ඛු සමඵස්සං දුක්ඛතො ජානතො පස්සතො සක්කාය දිට්ඨි පභීයති’

‘වක්ඛු සමඵස්සය’ ඇසෙන් ලබන ස්පර්ශය, තිණ්ණං සංඝතිං එසේසා - ඇසයි, රූපයයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි යන තුන නිසා ඇතිවන ස්පර්ශය දුකක් කියා දන්නහුගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වේ. ඇසයි, රූපයයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි තිබුණත් ‘වක්ඛු ස්පර්ශය’ දුකක් බවට පත්වුණේ නැත්නම් දුකක් වන්නේ නැහැ. ස්පර්ශය නිසා ඊළඟ අවස්ථාවට ‘විදීමට’ අවස්ථාව සාදා දෙනවා. ඇසේ ස්පර්ශය දුකක් බව ප්‍රතිචේදියෙන්ම (අවබෝධයෙන්ම) දැනගන්නට ඕන.

‘යම්පිදං වක්ඛුසමඵස්ස පච්චයා උප්පජ්ජති වේදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තම්පි දුක්ඛතො ජානතො, පස්සතො සක්කායදිට්ඨි පභීයති.’

ඇසේ පහස නිසා සැප හෝ දුක් හෝ මධ්‍යස්ථ හෝ යම් වේදනාවක් උපදී නම් එයද දුකක් බව දන්නහුගේ දක්නහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වේ.

ඇසේ ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා සැප විදීමත්, දුක් විදීමත්, මධ්‍යස්ථ විදීමත් දුක බව දන්නවා නම් දක්නා නුවණ ඇති කරගන්නවා නම් ඒ අයගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා. සැපයි කියා කියුවත් ඒ විදීමත් දුකක්. ඇයි? සැප දුකට පෙරළෙන නිසා. හැම හමුවීමක්ම වෙන්වීමකින් කෙළවර වෙනවා. හැම බැඳීමක්ම, ප්‍රිය භාවයක්ම, ශෝකයකින් කෙළවර වෙනවා. හැම සැපතක්ම දුකෙන් කෙළවර වෙනවා. තරුණකම මහළුවීමෙන් කෙළවර වෙනවා. හැම ධනයක්ම

විනාශයෙන් නැතිවී යනවා. හැම ප්‍රශංසාවක්ම නින්දාවකින් කෙළවර වෙනවා. හැම ජීවිතයක්ම මරණයකින් කෙළවර වෙනවා.

සැපයී කියූ සෑම දෙයක්ම අවබෝධය නොලබන අයට නම් අවසානයේදී දුකක් බවට පත්වෙනවා. උපතේදී අත්පොඩි තලන අය විපතේදී ලයේ අත්ගසා ගන්නවා. කෑගසනවා. සතුටුවෙන අය දුකකට මාර්ගයකැයි හදාගෙන තිබෙන්නේ. දියුණුවෙන විට සතුටුවෙන අය පිරිහෙන විට කෑගසා අඬනවා. තරුණ වයසට පත්වෙන විට සතුටුවෙන අය දිරාගෙන යන විට කෑගසා අඬනවා.

‘හා දුක්ඛා සබ්බ සො සුඛා’

හැම සැපතක්ම දුකකින් කෙළවර වෙනවා කියලා සඳහන් කළේ එයයි. මේවා දේශනා කරන්නේ අඬන්න නෙවෙයි. අකර්මණ්‍ය කරන්න නෙවෙයි. තේරුම් ගන්න. ඒ දන්නා නුවණ, දක්නා නුවණ නැති තාක් කල් රාග, දෝෂ, මෝහ හටගැනීම යනු සක්කාය දිට්ඨියට අවස්ථාව සලසාදීමයි. මගේ, මමය, ස්ථිර ආත්මයක්ය කියන ඒ හැඟීම දැඩිව හටගන්නවා. මේ නිදසුන් ගැන සිතන්න. ඔබ ඔය විදියට හැසිරෙන්නේ, කථා කරන්නේ වයසට යන්නේ නෑ කියා සිතාගෙනද ඉන්නේ? කාටවත් උදව්වක් උපකාරයක් පිහිටක් වෙන්නෙ නැතුව සියලුම දේවල් පොදි බැඳගෙන ඉන්නේ යනවිට අරගෙන යන්නද? ඒ අසන්නේ කුමක්ද? සක්කාය දිට්ඨිය දැඩිව අල්ලගෙන ඉන්නවා මගේ මමය කියලා.

‘මේක මගේ. දෙන්නේ නම් නෑ කියා දැඩිව අල්ලාගෙන ඉන්නවා. “ඔව් ඉතින් අල්ලගෙන ඉන්නේ අරගෙන යන්න පුළුවන්තේ.” එහෙම කිවුවොත් එහෙම එතැන සක්කාය දිට්ඨිය දැඩිව තිබෙනවා. රාග, දෝෂ, මෝහ තිබෙනකල් සක්කාය දිට්ඨිය වැඩෙනවා. එයයි මේ දේශනාවෙන් තේරුම් කර දීමට උත්සාහ කරන්නේ.

අනෙක් කරුණුත් මේ අනුව තේරුම් ගන්න පුළුවන්. කණය, නාසයයි, දිවයි, ශරීරයයි, මනසයි. මේ ඉඤ්ජයන් ඔස්සේ එකින් එක

ගලපා බලන්න ඕන, දැනෙන්න ඕන දුකක් බව.

තව එක ආයතනයක් විමසා බලමු. කණ - කණ දුකක් කියා දන්නා නුවණක්, දක්නා නුවණක් ඇති කර ගත්තොත් සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා.

‘ශබ්දය’ - හඬ දුකක් කියා දන්නා නුවණ, දක්නා නුවණ ඇතිකර ගතහොත් සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා. ‘සෝත විඤ්ඤාණය’ දුකක් කියා දන්නා නුවණ, දක්නා නුවණ ඇතිකර ගතහොත් සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා. කණ, ශබ්දය, සෝත විඤ්ඤාණය තුනෙන් ඇතිවන ස්පර්ශය ‘සෝත සම්ඵස්සය’ දුකක් කියා දන්නා නුවණත් දක්නා නුවණත් ඇතිකර ගතහොත් සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා. මේ කණ මුල් කරගෙන ඇතිවුණු ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා සුඛ, දුක්ඛ හෝ මධ්‍යස්ථ විදීම දුකක් කියා දන්නා නුවණක් දක්නා නුවණක් ඇති කර ගතහොත් සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය වෙනවා.

ඒ අයුරින්ම නාසයයි - ආඝ්‍රාණයයි, දිවයි - රසයයි, කයයි - ස්පර්ශයයි, සිතයි - සිතුවිලියි මේ සියල්ල දුකක් කියා පිළිවෙලින් අරගන්න. දිවයි - රසයයි නම් දුකක් බව බොහෝ දෙනෙකුට දැනිලා ඇති. සමහර ඇත්තෝ පාලනයක් නැතිව පැනී රස කා ලෙඩ හදාගෙන. සමහර පිරිමි ඇත්තෝ මේ දිව සතුටු කිරීමට මත්වතුර බී ලෙඩ දුක් හදාගෙන. ඒ නිසා දිවත් දුකක්. රසයත් දුකක්. මේ සියල්ලම දුක්. අන්තිමේදී හිතත්, සිතුවිලිත් දුකක් බව තේරුම් ගන්න ඕන.

‘මට කොහොමවත් හිත හදාගන්න බැහැ.’ ‘මම දන්නවා නැවත එන්නෙ නැහැ කියලා, හමු වන්නේ නැහැ කියලා. ඒත් මට හිත හදාගන්න බැහැ.’ සමහර අය මෙසේ කියනවා. මෙය දුකක්.

‘මම මෙහෙම සිතෙන එක නතර කරන්නේ කොහොමද?’ යයි බොහෝ දෙනෙක් විමසනවා. හිතෙන එක නතර කිරීමට නම් තමාව ඒ පිළිබඳව දක්නා නුවණින් සිතා තමන්ම ප්‍රතිවේධය ලැබිය යුතුයි.

‘මට නිතරම මෙය මතක්වෙනවා. හරිම දුකක්. මතක් වන විට දරාගන්න බැහැ.’

එසේනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය ඔස්සේම මෙනෙහි කරන්න. මේ හිතත් මගේ නොවෙයි. මේ සිතුවලින් මගේ නොවේ. ඉන් හටගන්නේ දුකක්. මනෝ විඤ්ඤාණය දුකක්. ස්පර්ශය දුකක්. ඒ ස්පර්ශයෙන් හටගන්නා සුඛ, දුක්ඛ, අදුක්ඛමසුඛ මේ සියල්ලම දුකක් යන ආකාරයෙන් අවබෝධ කරගත යුතුයි.

මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මන යන ඉන්ද්‍රිය හය ඔස්සේම අනිත්‍යතා දහමට ළං කරගෙන භාවනාව ඔස්සේ මේවා දුකක් බව දැන ගන්නවා පමණක් නොවෙයි දක්නා නුවණක් ඇති කරගන්න. ඔබේ ජීවිතයේ අත්දැකීම් තිබෙනවා. භාවනාවේදී මනෝ සංවේතනික ලෙස සිතට එන සෑම වෙලාවකම, ඒ හැම එකක්ම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය ඔස්සේ මෙනෙහි කරන්න.

ඔබේ ජීවිතයේ බොහෝ අත්දැකීම් ඇති. දෙමව්පියන්, දරුවන්, සොයුරු සොයුරියන්, ඉගෙනීම, ගෙවල්, රැකියාව, ඇලීම්, බැඳීම්, ගැටීම්, දුක්ඛ දෝමනස්ස ආදී කෙළවරක් නැති දේ, මගේ මගේ කියා සිතූ සැපයි සැපයි කියා ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය ඉල්ලූ දේ අන්තිමේදී දුකකටම පෙරළෙන සැටි දකින්න. පරමාර්ථ ධර්ම අවබෝධයෙන් යුතු නමුත් සංවේගයෙන් යුතුව මිස තරහින් නොවෙයි. සැපයක්ය කියා පැමිණි තිබෙන දේවල් ද විදර්ශනා නුවණින් දකින්න. එසේ නොවුනහොත් ඒවා දුකෙහි මුල බව අමතක නොකරන්න. මට දැන් සතුටුයි. මම සියලු දේ ලබලයි තියෙන්නේ. මේ ලෝකයේ සිටින ලොකුම වාසනාවන්තයා, වාසනාවන්තිය මම වෙන්න ඇති කියලා ඇතැම්විට ඔබට හිතෙන්න පුළුවන්.

අනිත්‍ය වූ ඕනෑම සැපක්, දුකට පත්වෙන්නට පුළුවන්. සියලුම දේ මම ලබලයි තිබෙන්නේ. මට දැන් හරි කියා සිතුවත් මේවා සියල්ලම අත්හරින්නට වෙනවා. දැඩිව අල්ලාගෙන සිටියොත් අත්හැරෙන විට

දරාගන්න බැරිවෙයි. දැන් අපේ ජීවිත සමඟ ගලපා බැලුවොත් අපි අවුරුදු හාර පන්සියක් ජීවත්වන්නේ නැහැනේ. එක සියයයි, එකසිය විස්සයි වැඩි පිරිසකට සියයටත් අඩුයි. ඉතින් අත්හරින වෙලාව බොහොම ළඟයි. ඇතැම්විට අද රාත්‍රියේ වෙන්නත් පුළුවන්. එනිසා ඒවා දෙස උපේක්ෂාවෙන් බලන්න. මධ්‍යස්ථ කරුණු මෙන්ම සැපයි දුකයි උපේක්ෂාවෙන් දැකිය යුත්තේ රාග, දෝෂ, මෝහ බැහැර කිරීමේ අධිෂ්ඨානයත් සමඟින්මයි. මෙය භාවනාවක් මෙන් දැකිය යුතුයි. මෙය අසන වෙලාවට පමණක් නොවෙයි, සියලු විදර්ශනා කර්මස්ථාන ඔස්සේ විදර්ශනාවේදී අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත මතුවී දැනෙන්නට ඕන. පාදයේ වේදනාවක් දැනුනත් එයත් දැකිය යුත්තේ මේ කය මුල් කරගෙනයි. කය දුකක් නිසයි වේදනාව දැනෙන්නේ. ඒ හැම අරමුණක්ම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය ඔස්සේ මෙනෙහි කර බලන්න. භාවනාවේ සම්පූර්ණත්වයට පත්වෙන්නේ එයයි.

මේ සක්කායදිට්ඨි පහාණ සූත්‍ර දේශනාව තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ස්වාමීන් වහන්සේලාට. සක්කයා දිට්ඨිය ප්‍රහාණය වන්නේ කෙසේද යන්නයි මෙහි අන්තර්ගත වන්නේ. ඔබට කෙටියෙන් මතක තබාගන්නට පුළුවන් ඇස පමණක් උදාහරණයට ගෙන. ඉතිරි ඉන්ද්‍රිය පහත් ඒ ආකාරයටම පුළුවනි. ඇසයි - රූපයයි - වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි - ස්පර්ශයයි - ඒ තුළින් හටගන්නා සුඛ - දුක්ඛ - අදුක්ඛමසුඛ යන මේ සියල්ලම දුකක් බව දන්නා හා දක්නා නුවණ ඇත්තහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රහාණය වෙනවා. අපි සියළු දෙනාම ටිකෙක් ටික මේ මාර්ගයට එන්නට උත්සාහ කරමු. මේ සසර ගමනට ඇඳ බැඳ තබන සංයෝජන ධර්ම බැහැර කරමින් ඔබ අප සියලු දෙනාටම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයම අවබෝධ වේවායි අධිෂ්ඨාන කරමු.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

